

Motion

1978/79:1470

av Lars Werner m. fl.

om ökat stöd till småjordbruk och sambruk

Befolkningen i jordbruk med binäringar minskade från ca 25 % år 1950 till ca 10 % år 1965 och till ca 5 % år 1975. Den svenska åkerarealen var störst omkring år 1920 med 3,8 miljoner ha. Fram till omkring år 1950 minskade den mycket långsamt. Under 1950-talet lades i genomsnitt 17 000 ha åker ned varje år och under 1960-talet 33 000 ha. Under perioden 1960–1975 minskade den totala åkerarealen från 3,36 till 2,98 miljoner ha. Under den senaste tioårsperioden har antalet brukningsenheter minskat med drygt 50 000 eller med nära 30 %. Härvid har framför allt i slättbygderna det nedlagda företagens åker ofta tillförts andra brukningsenheter, i många fall genom arrendering. År 1975 arrenderades 40 % av den totala åkerarealen. I skogsbygderna har jordbruksdriften helt upphört vid ett betydande antal mindre gårdar, och åkerarealen vid dessa har i många fall tagits ur produktion (prop. 1977/78:19 om nya riktlinjer för jordbrukspolitiken).

Bakom dessa torra sifferuppgifter döljer sig den största befolkningsomflyttningen och strukturförändringen i Sveriges historia. Den stora emigrationen till USA och inflyttningen till städer och tätorter i industrialismens barndom kan inte på långt när mäta sig med den, om man ser till antalet människor som berörts. Den har inneburit att stora delar av landet har fått ett befolkningsunderlag som gör att samhället i dessa områden har svårt att fungera. Insatta motåtgärder i form av lokaliseringsbidrag och andra stödåtgärder har fått ringa eller ingen verkan. Nu förbereds av alla tecken att döma en ny utglesning och folkomflyttning i den heliga "lönsamhetens" namn.

I detta läge är det befogat att ägna större uppmärksamhet och intresse åt jordbruk och binäringar i glesbygderna. Så har också skett i takt med ett visst omtänkande och en omvärdering av effektivitets- och lönsamhetsbegreppet. Det särskilda stöd till lantbruksföretag m. m. i vissa glesbygder som det beslutades om förra året är en sådan åtgärd, prisstöd till jordbruket i norra Sverige som har funnits lång tid är en annan. Den proposition om regionalpolitiken som nämns i detta sammanhang och som också enligt uppgift skall behandla stödet till lantbruksföretag i glesbygder visar att problemen är aktuella.

Det har gjorts ett stort nummer av effektiviseringen inom det svenska jordbruket, hur produktionen har kunnat ökas trots minskningen av åkerarealen, antal arbetande och antal brukningsdelar. Men denna produktivitetshöjning bygger till stora delar på konstlade medel. Den är möjlig så länge vi har drivmedel till den stora maskinparken och så länge konstgödsel och bekämpningsmedel kan användas i samma omfattning som nu. Alla

dess tre viktiga komponenter är importvaror, och skärs denna import av kommer det inte att vara möjligt att bibehålla produktionen ens i närheten av nuvarande nivå. En produktion med den inriktningen och omfattningen är inte heller möjlig annat än i de stora jordbruksbygderna i södra och mellersta Sverige. Detta är ytterligare ett skäl till att stödja och utveckla produktionen på mindre enheter i de områden där stordrift på grund av geografiska och topografiska skäl inte är möjlig.

Den hittills förda jordbrukspolitiken, både socialdemokraternas och de borgerliga partiernas, har varit inriktad på att skapa stora enheter som kan bli självbärande och lönsamma enligt marknadssystemets och kapitalismens ekonomiska tänkesätt. Man har inte haft någon respekt eller någon aktning till övers för andra värderingar som tagit hänsyn till ekologiska sammanhang eller värdet av att ha en spridd bosättning, så att alla delar av landet kan fungera tillfredsställande. Detta har medfört att man i ena fallet sett idealet i stora, rationella enheter, i Norrland s. k. SR-jordbruk, i andra fallet övervärderat familj jordbruket. Men förr eller senare kommer de nu idealiserade brukningsdelarna i form av familj jordbruk och SR-jordbruk eller motsvarande att visa sig vara otidsenliga. Förutom ökat stöd till områden där något annat än små jordbruk inte är möjliga bör samhället på ett annat sätt än hittills söka främja samordningen av produktionen jordbrukarna emellan. Kooperativa jordbruksformer kan framför allt i sådana områden få stor betydelse vid maskinanskaffning, när det gäller ekonomibyggnader, sambruk av jorden osv. Då kan man rädda jordbruket i bygder där det annars kommer att försvinna, och då skapas också sysselsättning där sådan verkligen behövs. Ett främjande av kooperativt drivna eller alternativt samhällsägda jordbruk skulle vara ett konstruktivt bidrag till den nedläggnings- och avfolkningspolitik som nu varit förhärskande i många år och ännu inte på allvar ifrågasatts. Men för sådana åtgärder har det inte funnits och finns fortfarande inte något större intresse hos dem som styr och ställer med vår jordbrukspolitik. Det är typiskt att när det i årets budgetproposition talas om informationsverksamhet och anslagen till sådan via lantbruksnämnderna och andra myndigheter så finns det inte ett ord om sambruk, fastän en sådan brukningsform sedan länge reglerats i lag. Varför detta ointresse? Man tillåter att stora delar av den svenska jordbruks- och skogsmarken köps upp av stora kapitalägare, som inte har en tanke på att själva odla jorden eller ens bosätta sig på den utan bara ser den som ett lönsamt kapitalplaceringsobjekt. Hur långt den verksamheten har fått fortgå kan avläsas i den höga procenten arrenderade jordar som redovisades inledningsvis. Men man lägger inte två strån i kors för att reformera om och främja en utveckling av det helt motsatta slaget – en utveckling som skulle göra det möjligt för människor med intresse och möjligheter att tillsammans med likasinnade kunna uppehålla eller starta en jordbruksverksamhet som kräver mindre insatser av både kapital och arbete för var och en.

Det är bra att större resurser avsatts till jordfonden, och det är också bra att

vi nu inom kort får en ny jordförvärvslag som förhoppningsvis kommer att inskränka möjligheterna att använda jordbruksmark som spekulationsobjekt. Men det är inte tillräckligt vare sig ekonomiskt eller administrativt. Om vi skall kunna ge glesbygden något litet hjälp också genom jordbrukspolitiska åtgärder måste större resurser avsättas både till direkt stöd till de småbrukare som ännu finns kvar och till nya kooperativa sambruksformer.

Mot bakgrund av det framförda förslås

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till ökat stöd åt småjordbruket, framför allt i glesbygderna,
2. att riksdagen uttalar sig för en ökad satsning på kooperativa brukningsformer samt hos regeringen hemställer om förslag till ökad information och rådgivning på detta område.

Stockholm den 24 januari 1979

LARS WERNER (vpk)

EIVOR MARKLUND (vpk)

NILS BERNDTSON (vpk)

OSWALD SÖDERQVIST (vpk)

C.-H. HERMANSSON (vpk)

JÖRN SVENSSON (vpk)